

Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällesfrågor

Datum
2014-10-06

Minnesanteckningar Partsgemensamt Forum 1 september 2014

Tema: Civilsamhällets roll som röstbärare samt det demokratiska arbetet inom organisationerna

Rörstrands konferenscenter, Rörstrandsgatan 4.

Närvarande

Sven Lindgren, Civilförsvarsförbundet
Amadeu Batel, Civos
Ann-Katrin Persson, Civos
Raymond Svensson, Civos
Rebecka Prentell, Civos, vice ordförande i PGF
Jesper Svarén, Justitiedepartementet
Ludvig Sandberg, Forum
Lars Berge-Kleber, Handikappförbunden
Jan Runfors, Hela Sverige ska leva
Ann-Karin Andersson, Ideell kulturallians
Emy Widén, Kulturdepartementet
Lena Ljungberg, Näringsdepartementet
Christian Antoni Möllerop, RFSL
Mattias Hjelmberg, Riksidrottsförbundet
Allan Schwartz, Roma Institutet
Martin Björgell, Scouterna
Raija Kärkkäinen Eriksson, Sverigefinska riksförbundet
Amanda Forsberg, Teskedsorden
Thintin Strandman, Tjejzonen
Louise Edgren, Utbildningsdepartementet
Marie Eriksson, Utbildningsdepartementet
Mia Nilson, Utbildningsdepartementet
Stefan Holmgren, Utbildningsdepartementet, ordförande i PGF
Anna-Karin Berglund, SKL
Malin Svanberg, SKL
Maria Sundbom Ressaissi, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)
Emmy Bornemark, MUCF
Anette Persson, MUCF
Elin Nordström, MUCF

1. Välkommen: inledning, presentation och återkoppling

Presidiet hälsade välkommen. En presentationsrunda genomfördes och frånvarande noterades.

Stefan Holmgren återkopplade på frågorna från föregående PGF om Mångfald och exkludering: *Hur kan de idéburna organisationerna involveras ytterligare i ett gemensamt ansvarstagande med staten för integration och inkludering? Hur kan*

Regeringskansliet dra större nytta av de kunskaper som finns inom det civila samhället?

Det förs regelbundna möten mellan Regeringskansliet och företrädare, men det är önskvärt med bättre återkoppling, både skriftlig som muntlig, från dessa möten mellan det civila samhällets organisationer och staten. Exempel på nyligen genomförda möten är när statsrådet Erik Ullenhag i juni inbjöd till seminarium om civilsamhällets involvering i integrationsområdet ("det civila samhällets betydelse för integrationsarbetet"). Där lyftes goda exempel och en panel bestående av bl.a. idéburna organisationer kunde återkoppla direkt till ministern. Senare under juni månad träffade fyra statssekreterare generaldirektörer för ett 30-talet nationella myndigheter och länsstyrelser för samtal om den sociala överenskommelsen och integrationsöverenskommelsen. Många myndigheter har ett omfattande samarbete med det civila samhället men förbättringsmöjligheter i det arbetet finns. Regeringskansliet har arbetat aktivt för att bättre ta tillvara civilsamhällets kunskaper sedan propositionen kom: de två nationella överenskommelserna, utredningar och regleringsbrev med instruktioner till myndigheter som berör samverkan med det civila samhället, ett 50-tal fasta forum med civilsamhället sker numera årligen, fler departement representeras idag på PGF, länsstyrelserna i Sverige har tydliga uppdrag att samverka med civilsamhällets organisationer inom integration, en interdepartemental arbetsgrupp finns för övergripande frågor på Regeringskansliet och MUCF finns med uppdrag om civilsamhället. Exempel på vad som kan bli bättre är att bättre stödja utbildningar och seminarier med kunskap om integration och mångfald samt att uppmuntra organisationer som tar fram forskning och statistik på området.

Rebecka Prentell besvarade frågorna till civilsamhället: Hur kan organisationerna stödja varandra att nå målgrupper som ni inte annars når? Och hur kan staten stödja den utvecklingen utan att styra för mycket?

Rebecka förklarade att det finns två sätt att se på utmaningen; antingen att bredda de egna organisationerna för att nå nya områden och grupper eller att stötta andra initiativ och bli mer livskraftiga. För att bredda de egna organisationerna behöver de studera sin egen organisation och upptäcka eventuella hinder, strukturer och normer som utestänger nya målgrupper. Inom området skulle staten exempelvis kunna ge fortsatt stöd till organisationers internt jämställdhetsarbete och mot diskriminering. Genuina relationer och lokal förankring är nödvändigt för att nå ut till nya grupper och organisationer. Exempel på när organisationer stöttar andra initiativ att bli mer livskraftiga är att Sensus har stöttat Ibn Rushd att bli självständigt studieförbund och att LSU använder sig av etableringsmedlemskap som ett sätt att stötta ungdomsorganisationer som ännu inte nått upp till kraven för att bli fullvärdig medlemsorganisation. Engagemangsguiderna lyftes som ett exempel på hur det är mindre lämpligt att göra, då sådana satsningar kan ha ett ovanifrånperspektiv på organisering. Hon betonade vikten av att mötas i ögonhöjd och bygga genuina relationer när organisationer ska etablera verksamhet riktat till nya målgrupper.

Presidiet meddelade att utredningen om ett stärkt och självständigt civilsamhälle bjudits in till dagens PGF för att lyssna av och observera. Utredningen har bett om att få återkomma vid senare tillfälle, om ingen vänder sig mot detta initiativ. Ingen hade någon invändning.

2. Dialog: Röstbärrollen och demokrati

Ordet lämnades över till temats arbetsgrupp som presenterade dagens gruppdiskussion. Anna-Karin Andersson inledde med en återblick, då temat diskuterats även tidigare år, genom att återge vad som står i de båda skrifterna från 2012 och 2013 om intern demokrati och röstbärroll. Det diskuterades bland annat att det är viktigt att organisationerna får vara kritiska och idébärande utan att riskera att förlora det offentliga stödet. Det framfördes en önskan om att stärka organisationsbidraget på olika sätt. Då diskuterades också frågor om organisationers representativitet och inkludering, samt hur de interna demokratiformerna kan behöva utvecklas. Utgångspunkt för dagens samtal är det förändrade samhällskontraktet. Folkrorelsens tidigare roll som röstbärare är under förändring, delvis beroende på att civilsamhällespolitiken breddat gruppen. Nya former av organisering, nya former av samtalsdemokrati där det offentliga och civila samhället möts, parallellt med gamla strukturer, innebär både möjligheter och utmaningar.

Ludvig Sandberg berättade att det finns olika forum som behandlar förutsättningsfrågor: PGF, den sociala överenskommelsen, integrationsöverenskommelsen, och utöver dessa finns även ett femtiotal sakinriktade fasta forum som regeringen har samt tre utredningar som berör demokrati och röstbärrollen. De tre utredningarna är: Dan Erikssons utredning om ett stärkt och självständigt civilsamhället (klar 2016), Olle Wästbergs utredning om demokratisk delaktighet och inflytande (klar december 2015) och Maria Strömviks utredning om delaktighet i EU (klar januari 2016). Med anledning av detta lyftes frågan om vad det finns för risker och möjligheter med att det förs parallella diskussioner i forum och utredningar. Arbetsgruppen hade förberett fem fördjupningsområden som diskuterades i mindre grupper.

Grupp 1: Utmaningar och möjligheter att vara röstbärare i parallella processer

De utmaningar som lyftes fram är att det från civilsamhällets part kan vara en logistisk utmaning att vara på plats och ha möjlighet att bevaka flera processer samtidigt. Alla organisationer har inte samma möjlighet att delta då det kräver stora resurser. Det är en utmaning för det civila samhället att hitta former för att organisera sig och bidra till processerna. Det kan även finnas en problematik i att hålla isär att det finns tre olika utredningar med liknande fokus och avgöra vilken av dessa en organisation ska fokusera och lägga krut på. Civilsamhället framförde att det är problematiskt att utredningarna startar och slutar ungefär samtidigt, det innebär att utredningarna utgår fram samma punkt i historien. En parlamentarisk utredning hade föredragits istället för en ensamutredare, vilket hade gett mer mångsidighet och långsiktighet. Regeringskansliet menar att det är positivt med parallella processer, t.ex. olika utredningar, vilka kan belysa frågeställningar ur flera perspektiv. Ytterligare en utmaning som berör både det civila samhället och det offentliga är att civilsamhället betraktas som en sakföreträdare och representerar partiska särintressen. Civilsamhället lyfte att även politiken har särintressen, likaså finns det särintressen inom forskningen. I gruppen diskuterades också vilken roll PGF har i parallella processer och framförallt i utredningarna. Gruppen var enig om att PGF inte har en plats i utredningarna då det inte är en beslutande grupp och det går inte för en utredning att ställa en fråga till PGF då det inte är en enhetlig grupp. PGF är en övergripande, trendspanande grupp.

Överlag ansåg dock båda parter att det finns många möjligheter med parallella processer, förutsatt att det finns goda möjligheter att bevaka dessa, vilket civilsamhället

efterfrågade. Parallella processer kan leda till ett mer omfattande och bättre innehåll och resultat samt ge en mångfald av inblandade parter, perspektiv och frågeställningar. Ytterligare en positiv aspekt av att olika aktörer tittar på liknande frågor samtidigt är att det möjliggör för organisationerna att mobilisera och ta fram idédokument och sprida dem i olika led. Huvudpoängen i gruppen verkade vara att parallella processer i form av utredningar, PGF och samråd är en möjlighet och kan vara positivt så länge de görs tillgängliga för organisationerna.

Grupp 2: Samtalsdemokrati - samrådsmöte med eller utan politiker?

För organisationerna finns risken att fokus kan förflyttas från att samråda på ett öppet sätt till att lobba för den egna verksamheten. När politiker medverkar kan förväntningar - från båda parter - uppstå som är svåra att infria. En annan problematik som lyftes i gruppen är hur dessa politiker skulle väljas och även kring civilsamhällets representation – inte alla kan vara med i forumen och vissa får då bättre tillträde till politiken. Gruppen framhöll att det troligen ändå finns ett intresse för politiker att delta. Det skulle kunna verka kunskapspridande och ge en ökad förståelse för det civila samhället. Å andra sidan så är Regeringskansliets representanter närvarande i PGF på uppdrag av politiken och de återkopplar i sin tur till den politiska ledningen. Det civila samhället önskar en högre grad av politisk närvaro i samtalen. Det skulle kunna innebära att politiken får en ökad kunskap om hela sektorn samtidigt som man bygger upp förtroendekapitalet mellan parterna.

Regeringskansliet betonade att förväntan kan skilja sig åt vilket är problematiskt. Sammantaget framförde gruppen att politikernas närvaro skulle vara positiv i fråga om kunskap men skulle i sämsta fall kunna leda till låsningar och felaktiga förväntningar.

Grupp 3: Delaktighet i EU-processer

Representanterna från civilsamhället har blandade erfarenheter och grad av involvering i EU men upplever alla att det är en allt viktigare arena som har stor inverkan på det civila samhället. Det svenska civilsamhället upplevs överlag inte vara speciellt aktiva i EU-sammanhang. Det kan bero på bristande kunskaper om hur processerna i EU ser ut. Diskussion fördes om behov av en kunskaphöjning inom området. Ett förslag som lyftes fram är utbildningar om exempelvis hur en organisation gör för att bli aktiv på EU-nivå, hur frågor drivs inom EU:s institutioner eller hur EU-dokument ska förstås. Ett annat problem som togs upp är språket. Det är tidskrävande och svårt att förstå och tolka nyhetsbrev från den europeiska nivån. Ytterligare en problematik med EU-processer är att frågorna landar för sent i det svenska civilsamhället. Frågorna når inte civilsamhället i ett tidigt skede utan oftast i form av en remiss. Det innebär att det bara ges möjlighet att reagera på nästan färdiga förslag, vilket försvårar möjlighet att påverka. Några representanter i gruppen upplever att de har bättre förutsättningar för EU-arbete genom att de har representanter eller paraplyorganisationer på plats i Bryssel som vidarebefordrar relevant information. En annan möjlighet som diskuterades är att inrätta en svensk EESK (Europeisk Ekonomisk Social kommitté), som vissa menar att Sverige saknar. Att inrätta en sådan kommitté väcker dock frågor om hur den ska struktureras och om representationen i den. Det lyftes också fram att en sådan kommitté inte får ta över nuvarande strukturer, utan bör i så fall ha till syfte att nå frågorna i ett tidigare skede. Det får heller inte ersätta remissystemet som trots att det uppfattas som reaktiv betraktas som värdefullt och skapar bra samtalsprocesser inom organisationerna.

Civilsamhället upplever att en kritisk inställning till EU kan förhindra arbete på den nivån. Oavsett vad organisationer anser om EU, så påverkar EU-kommissionens arbete

också det som händer i Sverige. EU bör därför heller inte betraktas som ett eget politikområde, sa någon i gruppen. En åsikt från det civila samhällets organisationer var att den rådande EU nämndens ansvarsområden skulle kunna inkorporeras i andra nämnder, eftersom EU frågor berör varje politikområde i Sveriges riksdag.

Grupp 4: Röstbärrollen i relation till urbaniseringen

Representanterna från det civila samhället uttryckte att det råder en storstadsnorm i samhället och att det finns en efterfrågan om att landsortsorganisationerna ska komma in i de nationella debatterna. Det upplevs som att även traditionella ”landsbygdfrågor”, som exempelvis frågor om vattenkraft och mineralbrytning, har flyttats till storstäderna och att dessa bör återvända till de berörda på landsbygden. En bidragande faktor till det anses vara medias fokus på storstäderna och den avveckling som skett bland lokala nyhetsredaktioner. Hur ska de idéburna verka för att inte glömma hela Sverige? Det framfördes ett önskemål om en större samverkan mellan storstad och landsbygd för att kunna utveckla hela Sverige och att vikten av att inte ställa storstad och landsbygd mot varandra betonades. Det finns en stor diversitet i regionerna och stora skillnader i behovet och förutsättningarna för ett starkare samarbete med civilsamhället. Region Skåne lyftes fram som ett positivt exempel, där de kopplat samman civilsamhället med redan existerande projekt och verksamheter och varit ett bra verktyg för dialogen mellan civilsamhället och det offentliga. Civilsamhället lyfte fram att även om huvudkontoren för organisationerna finns i storstäderna så är det många som har avdelningar och samarbetspartners på landsbygden. Det finns dock ett behov av ökat samarbete mellan och inom organisationerna som kan göra det lättare att lyfta frågor. Det finns en bild från båda parter om att civilsamhället i högsta grad är aktivt på landsbygden men när det inte uppmärksammas i storstäder och media ges en felaktig bild om en inaktivitet på landsbygden. Hjälpinsatserna vid branden i Västmanland är ett exempel på ett sådant osynliggörande, när man talar om ”frivilliga insatser”. På samma vis upplevs det som missvisande när frågor benämns som glesbygdsfrågor istället för civilsamhällesfrågor. Det lyftes också fram av båda parter att det finns problematik i politikens stuprörstänk i form av kategorisering av politikområden, civilsamhället är aktivt och berörda på ett övergripande plan som sträcker sig över olika sektorer och departement. Alla i gruppen var eniga om att en större samverkan mellan olika nivåer är viktigt för att involvera hela Sverige, inom och mellan organisationerna och mellan myndigheter och civilsamhälle. Vissa formella krav på samverkan skulle kunna åstadkommas via regleringsbrev.

Ett annat förslag som framfördes av civilsamhällets representant i gruppen var att samhället utanför storstadsregionerna skulle kunna gynnas av en kommun- och regionreform, detta för att på ett bättre sätt kunna svara upp för problem utanför storstadsregionen. Vilket skulle kunna skapa mer resurser och bättre kompetens.

Grupp 5: Representativitet kontra särintresse med utgångspunkt i samtalsdemokratiska processer

Erfarenheterna från civilsamhället av att bidra till politiska beslut via remisser varierar och ofta skickas remissförfrågningar till mera etablerade organisationer, vilket innebär att mindre och nyare organisationer har svårare att föra fram sina synpunkter. Remissystemet uppfattas som positivt och som en stor tillgång i det svenska systemet. Det är tidskrävande och kräver både kunskap och resurser, men det finns en beständighet i de skriftliga processerna, där organisationerna får formulera sig själva, vilket uppskattas.

Muntliga processer upplevs som ett bra komplement och som mer tillgängligt, men kan leda till feltolkningar eller att myndighetsperspektivet ”färgar av sig” i rapporteringen från mötena. Det upplevs dock att remissystemet är svårtillgängligt och att det bör utvecklas ett system så att organisationerna lättare hittar relevanta remisser och kan svara spontant på dem. Idag saknas ett bra samlat system för att sprida information om olika remisser. Regeringen har på sin hemsida tydlig information om utredningarna men informationen om eventuella remissrundor upplevs som oklar. Det uttrycktes av civilsamhällets organisationer en oro över att deras röst inte tas till vara och att myndigheternas perspektiv väger tyngre för politiken. Regeringskansliets tjänstemän betonade att vid remissvar, så rapporterar de sakligt alla svar till politikerna, oavsett vem som skrivit dem. Det är viktigt för civilsamhället att vara delaktiga i en dialog och inte i ett enkelriktat informationsflöde. De vill inte bara ta emot information utan ha möjlighet att lyfta frågor och samråda. Det finns idag olika sätt att bidra till politiska beslut; remisslistor, spontana remisser, utredningar, samtalsdemokrati, dialoger liknande PGF etc. Den mångfald som finns i dessa forum och påverkansmöjligheter är viktig då civilsamhället organiserar sig på väldigt olika sätt och det är viktigt att organisationerna känner att det finns forum som passar dem och deras organisation och metod för påverkan.

Media och internet har bidragit till nya former att organisera sig och påverka som ofta håller ett högt tempo där det upplevs att den demokratiska processen inte hinner med. Gruppen diskuterar olika typer av organisering och hur nya former påverkar demokratibegreppet och det klassiska sättet att organisera sig. Civilsamhället lyfter att det finns ett stort värde i de demokratiska processerna, då det inkluderar fler människor och åsikter och kan leda till bättre beslut. Men olika former och roller fyller olika syften. Den blandning som civilsamhället har av större och mindre organisationer, snabba och långa processer med olika metoder, är en viktig del av civilsamhället som leder till en mångfald som det finns ett stort värde i. Det finns ibland en uppfattning om att civilsamhället har ett högre tempo än det offentliga och förväntar sig en snabbare offentlig process än vad som är möjligt och frågan är om det behöver anpassa sig mer? Å andra sidan kan det offentliga uppmanas att visa förståelse för mer långsamt verkande demokratiska processer i organisationerna, då de pockar på att få besked. Civilsamhället ansåg att spretigheten i organisationerna är viktig att ta vara på och myndigheter och beslutsfattare måste förhålla sig till den olikhet som finns inom civilsamhället. Det offentliga måste hitta kanaler att nå ut till samtliga delar av civilsamhället och kunna förhålla sig till spretigheten och värdera de lika utan att för den skull förlora känslan för representativiteten. Överlag efterfrågades en större ömsesidig förståelse för varandras organisation och ibland tidskrävande beslutsprocess på grund av organisationens gällande styrdokument.

3. Urvalsarbetet inför PGF 2015

Martin Björgell informerade om urvalsarbetet till PGF 2015. Det är en öppen nomineringsprocess. Urvalsgruppen vill tydliggöra att det är organisationerna som ska nomineras. Under nästa vecka kommer det gå ut ett brev till en stor mängd organisationer inom civilsamhället som går att skickas vidare i deras kanaler och nätverk. Tidsplanen är att nominering sker fram till den 20 oktober. I ansökan beskrivs vilken typ av organisation det rör sig om samt varför organisationen vill vara med i PGF nästa år. Urvalskommittén vill förtydliga att om en organisation vill kvarstå ytterligare år, så är

den inte självnominerad för att den varit med i år. En organisation får sitta i två år, men anmäl att ni är intresserade igen, om ni suttit ett år. Om ni suttit i två år och är intresserad att sitta kvar, anmäl ändå, för ni kan komma på fråga igen. Vid frågor kring nomineringsprocessen går det bra att höra av sig till alla fyra som finns i nomineringsgruppen: Björn Cedersjö, Anna-Karin Andersson, Martin Björgell och Silla Ohdnoff. Länkar till formuläret finns via webben på MUCF:s hemsida, där det går att klicka sig vidare till Partsgemensamt forum. Urvalskommittén har bett MUCF göra utskicket då det finns en väldigt bra adresslista där. Tidsplanen är att landa i ett beslut om urvalet i november, så att besked om vilka som kommer ingå i PGF 2015 kan lämnas på det sista PGF-mötet. Någon gång i början av 2015 ska organisationerna anmäla vilka som blir representanter från dem.

4. Skriften PGF 2014

För att ta hänsyn till båda parter inriktning och vilja angående skriften kommer det hållas två möten med anledning av skriften. Det första mötet kommer hållas den 1 oktober mellan 9-11 och kommer främst handla om skriftens inriktning. Det andra mötet kommer hållas den 19 november mellan 9-11 där det kommer finnas möjlighet att ge synpunkter på ett utkast.

5. Medskick nya återkopplingsfrågor och avslut

Det uppmärksammades två linjer under dagen; kunskapsluckor mellan det civila samhället och det offentliga och hur det påverkar röstbärandet. Den andra linjen var representation i form av landsbygd/stad och aktivist/organisation och vem som kan representera det civila samhället? Återkopplingsfrågor kommer!

Nästa gång diskuteras temat långsiktig finansiering.

6. Mötet avslutades